

ชื่อเรื่อง การศึกษาศักยภาพทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้

ผู้วิจัย นายอำคา แสงงาม

กรรมการควบคุม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร และ อาจารย์ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช

ปริญญา ปร.ค. สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2553

บทคัดย่อ

การพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ที่ผ่านมามีกรอบจำกัดจากภายนอก มุ่งสู่ความทันสมัยและวัตถุนิยม ทำให้คนมองข้ามคุณค่าจิตวิญญาณและรากเหง้าของสังคม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทางเลือกที่สร้างสำนึกร่วมสู่การพัฒนาในวิถีชุมชนท้องถิ่น

การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรมครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนและเพื่อศึกษาการจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ พื้นที่วิจัย 8 หมู่บ้านคือ บ้านเมืองบัว บ้านกุ่มน้อย และบ้านกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย วัตถุประสงค์ อำเภอสวรรคภูมิ ชุมชนบ่อพันขัน อำเภอหนองฮี ป่าทามกุดเป่ง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด บ้านเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และบ้านโนนมวย อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้รู้จำนวน 22 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติจำนวน 96 คน และกลุ่มผู้ใช้บริการจำนวน 24 คน รวม 142 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย และแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า นำเสนอผลการวิจัยตามรูปแบบวิทยานิพนธ์ โดยใช้ภาพถ่ายและตาราง ประกอบการพรรณนาความวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า ประวัติการท่องเที่ยว มีการผลิตเกลือที่บ่อพันขันสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายส่งผลให้ขอมเข้าไปสร้างชุมชนและสร้างคูในทุ่งกุลาร้องไห้ เมื่อวัฒนธรรมขอมเสื่อมคนลาวเข้าไปอยู่แทนที่เดิมของขอม ได้ถือเอาคูเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เกิดเป็นประเพณีเฉพาะถิ่น ปี 2510 ประชาชนอพยพเข้าไปอยู่ในทุ่งกุลาร้องไห้มากขึ้นและยากจน รัฐเข้าไปพัฒนาและส่งเสริมให้ปลูกข้าวหอมมะลิ ปี 2534 รัฐบาลคณะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้าไปชุมชน จึงส่งเสริมตั้งกลุ่มทอผ้า โรงสีข้าว การจัดการป่า ปี 2545 เปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ปี 2548 ชาวบ้านทำวิจัยท้องถิ่นประเด็น การท่องเที่ยว ป่าทาม ขยะ ประวัติศาสตร์ ทำให้คนสนใจ

เข้าไปศึกษาดูงานอันก่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกำหนดการ
ท่องเที่ยวเป็นนโยบาย

ทรัพยากรที่มีศักยภาพทำให้คนเข้าไปเที่ยวคือ ธนาคารขยะรีไซเคิล สุสาน กู๋ บ่อพันธัน
ป่าทามกุดเป่ง ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ศูนย์ผ้าไหม เกจิอาจารย์ ลิม คุคลองเมือง
สวนเกษตร วรรณกรรม ดนตรีและการตัดลายกระดาษ ทรัพยากรเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวได้แก่
ประเพณีสงกรานต์ บุญบั้งไฟ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ่อเลี้ยงปลา องค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนจัด
ท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีดี โดยทั่วไปมีห้องน้ำ ที่พักและอาหารไว้บริการ ซึ่งต้อง
ประสานสั่งจองล่วงหน้า โดยรัฐมีนโยบายและสนับสนุนงบประมาณ

สภาพปัจจุบันการจัดการ กู๋ สุสาน คุคลองเมือง สระน้ำ มีสิทธิทับซ้อนระหว่างชาวบ้าน
กับทางราชการ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ชาวบ้านถือว่าโบราณสถานเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จัดการ
โดยประกอบพิธีกรรมตามคติพุทธและพราหมณ์ ประเพณีบุญบั้งไฟ แข่งขันเรือยาว สงกรานต์
ทางราชการเป็นผู้ดำเนินงาน สวนเกษตร ธนาคารขยะ การตัดลายกระดาษ วรรณกรรม บ่อเลี้ยงปลา
จัดการโดยกลุ่มแม่บ้าน คณะบริหารหรือชมรมหรือบุคคล โดยให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือและแหล่ง
ท่องเที่ยว ประกอบด้วยเส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์ ศึกษาวิถีชีวิต และศึกษาธรรมชาติ กิจกรรม
เรียนรู้ได้แก่ การเดินป่า เดินชมสวน ฟังบรรยาย ทดลองทอผ้า ตัดกระดาษ โดยทั่วไปองค์กรชาวบ้าน
มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและเป็นวิทยากร ซึ่งมีกองทุนและแบ่งปันรายได้เป็นธรรม

การจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการจัดการทรัพยากร ควรพัฒนาโดยชุมชนคณะ
สุสาน คุและคลอง สระน้ำและถนน ปรับภูมิทัศน์ให้กลมกลืนกับบริบทเป็นอัตลักษณ์ชุมชนโบราณ
เร่งฟื้นฟูและยกระดับประเพณีท้องถิ่นให้เป็นงานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในแนววิถีพอเพียงและ
คงไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมชุมชน พัฒนาป่าเป็นแหล่งเรียนรู้ การผลิตข้าวอินทรีย์และแปรรูปข้าว ผ้าไหม
ให้ได้มาตรฐาน ด้านการบริหารจัดการ เร่งโอนภารกิจการศึกษาโบราณสถานให้กับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว ประชาคมสร้างกระบวนการทัศน์พัฒนาการ
ท่องเที่ยวชุมชน ส่งเสริมองค์กรชาวบ้านให้มีส่วนร่วมและมีความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยว
สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน พัฒนาศักยภาพโดยการอบรม ศึกษา การเรียนรู้
ท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์และจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยว

โดยสรุป ผลการวิจัยแนววัฒนธรรมชุมชนครั้งนี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญและเป็น
ประโยชน์สำหรับภาครัฐและหรือเอกชนที่จะใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้เป็นวิถีของชุมชน โดยนำ
ทรัพยากรทางวัฒนธรรมสู่กระบวนการสร้างสำนึกร่วม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ให้มั่นคงยั่งยืนสืบไป

TITL A Study of Potentials of Resources and Cultural Tourism Management by the
Community for Tourism Promotion in the Kula Ronghai Plain Area

AUTHOR Mr.Amkha Saengngam

ADVISORS Asst. Prof. Dr.Songkoon Chantachon and Dr.Prasopsuk Ritthidet

DEGREE Ph.D. **MAJOR** Cultural Science

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2010

ABSTRACT

The development of the Kula Ronghai Plain in the past was dominated by outsiders leading to modernization and materialism, causing people to look over the values of the spirit and root of the society. Tourism by the community is one choice which can create common consciousness toward the development in the way of local community.

The purposes of this cultural qualitative study were to investigate the background and potentials of resources of cultural tourist attractions, to examine the current conditions of cultural tourism management by the community, and to examine cultural tourism management and promotion by the community in the Kula Ronghai Plain area. The 8 villages in this study were Ban Mueang Bua, Ban Ku Noi, and Ban Ku Kasing in Amphoe Kaset Wisai ; Wat Ku Phra Kona in Amphoe Suwannaphum ; Bo Phan Khan community in Amphoe Nong Hi ; and Pa Tham Kut Peng in Amphoe Phon Sai, Changwat Roi Et ; Ban Mueang Tao in Amphoe Phayakkhaphum Phisai, Changwat Maha Sarakham ; and Ban Non Muai in Amphoe Chumphon Buri, Changwat Surin. The sample in the study comprised a group of 22 key informants, a group on 96 casual informants, and a group of 24 service users with a total of 142 persons, obtained using the purposive sampling technique. The instruments used in the study were a survey form, an interview form, an observation form, a note-taking form on subgroup meeting, and a note-taking form on workshop. The collected data were checked using the triangulation technique. The results of the study were presented according to the dissertation format using photographs and tables in supplement to a descriptive analysis. The results of the study revealed that down for history of tourism, there was salt production in Bo Phan Khan community in late prehistoric period, causing Khom people to come to build a community and build ku (chapels) in the Kula Ronghai Plain area. When Khom culture

declined, Lao people came to live there instead of Khom people. They upheld ku as holy places and generated specific local traditions. In 1967 more people moved to live in the Kula Ronghai plain area and they were poor. The state developed the plain and promoted farmers to grow Hom Mali rice. In 1991 the state restored ku and developed them to be tourist attractions, and tourists began to visit the communities. Groups of cloth weavers, rice mills, and forest management were promoted to form up. In 2002 agricultural tourism villages were opened. In 2005 the villagers conducted a local research study on the issues of tourism, pa tham forests, garbage, and history, causing people to be interested in making field trips, thus generated community tourism. Local administrative organizations determined tourism as their policy.

The resources with potentials causing people to visit were garbage recycle banks, graveyards, ku (chapels), Bo Phan Khan Well, Pa Tham Kut Peng Forest, Center for Community Rice Breed Promotion and Production, Silk Cloth Center, senior monks with magic, sim (bot or shrine hall), moats, agricultural gardens, literature, music, and paper pattern cutting. The resources enhancing tourism potentials included : ku bathing tradition, bangfai merit making, community museums, fish ponds, community organizations supporting organization of tourism, and community people having hospitality. Generally, there were rest rooms, lodging houses, and food for services which there had to be coordination in reservation in advance. The state had policy and financial budget supports.

For current conditions, management of ku, graveyards, moats, and ponds had overlapping rights between the villagers and the state. This was an obstacle to the development. The villagers regarded that ancient places were sacred places. The managed by performing rituals according to animism, Buddhism, and Brahminism. The traditions of bangfai merit-making, long-boat races, and Songkran festival were organized by the state sector. Agricultural gardens, garbage banks, paper-pattern cutting, literature, and fish ponds were managed by the groups of housewives, administrative staff, or clubs or persons. These places were regarded as learning resources and/or tourist attractions comprising paths of history study, lifestyle study, and nature study. Learning activities included : woods walk, garden walk, listening to lectures, trying cloth weaving, and trying paper-pattern cutting. Generally, villagers, organizations earned incomes from selling goods and action as resource persons. There were funds and fair income sharing.

For tourism management and promotion in terms of resource management, the ku, graveyards, moats and canals, ponds, and roads should be developed by earthening and restoring

them. Landscapes should be adjusted to be in harmony with the context, to be self-image of the ancient community. Local traditions should be accelerated, revitalized and upgraded to be festivals of the cultural identity in the way of sufficiency and to remain the community cultural dimension. Forests should be developed to be learning resources. Organic rice production and rice transmutation, and silk-cloth production should meet the standards. In terms of administration and management, the mission of looking after ancient places should be accelerated to transfer to local administrative organizations. Tourism authorities should be appointed. The civic society should build the paradigm of community tourism development. Villagers' organizations should be promoted to have participation and strength in organizing tourism and to build tourism network in both the state and private sectors. The personnel should be developed by holding training, field trip, local learning, public relations and making the master plan for tourism development.

In conclusion, the results of this community cultural research study were important basic information and were beneficial for the state and/or private sector to use as a guideline for development to be the community way by leading resources and cultural roots to the process of common consciousness creation for economic, social, political, cultural and environmental development to be stable and sustainable in the future.

